

XII EDYCJA KONKURSU

PRZYRODNICZE RYSOWANIE-
OTACZAJĄCEGO ŚWIATA POZNAWANIE
-ptaki drapieżne wielkopolskich parków krajobrazowych

Materiały pomocnicze

Zespół Parków
Krajobrazowych
Województwa Wielkopolskiego

Myszołów zwyczajny

Myszołów to najpospolitszy ptak drapieżny Europy. Choć ma masywną sylwetkę i szerokie skrzydła, jego głównym pokarmem są drobne gryzonie, takie jak norniki i myszy. Dzięki temu odgrywa ważną rolę w przyrodzie i pomaga ograniczać liczbę szkodników na polach uprawnych.

Często można go zobaczyć siedzącego na słupach przy drogach albo na pojedynczych drzewach, skąd wypatruje zdobyczy. Charakterystyczne jest także jego krążenie wysoko na niebie. Wykorzystuje wtedy wznoszące się prądy ciepłego powietrza, tzw. kominy termiczne, które pozwalają mu szybować przez długi czas bez dużego wysiłku.

Myszołowy są bardzo zróżnicowane pod względem ubarwienia. Spotyka się osobniki bardzo ciemne, brązowe, a także jasne, niemal białe. W locie można je rozpoznać po szerokich skrzydłach, stosunkowo krótkim, wachlarzowatym ogonie oraz jasnej plamie na piersi w kształcie litery „U”. Podczas lotu często wydają charakterystyczny, przeciągły głos przypominający miauczenie.

Myszołów włochaty

Myszołów włochaty to zimowy przybysz z północnej Europy. W Wielkopolsce pojawia się głównie od późnej jesieni do wczesnej wiosny. Jest nieco większy od myszołowa zwyczajnego i przystosowany do życia w surowym, arktycznym klimacie.

Najważniejszą cechą odróżniającą go od innych myszołowów są całkowicie opierzone nogi – aż po palce. To przystosowanie chroni go przed zimnem i umożliwia polowanie w śnieżnych warunkach. W locie zwracają uwagę dwie ciemne plamy na nadgarstkach, wyraźny pas na końcu ogona oraz ciemne podbrzusze. Posiada także charakterystyczną kreskę przy oku nazywaną „okiem Kleopatry”.

Trzmiełojad

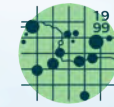
Trzmiełojad jest jednym z najbardziej wyspecjalizowanych ptaków drapieżnych w Polsce. W przeciwieństwie do innych szponiastych, jego głównym pokarmem są larwy os i szerszeni. Potrafi rozkopywać ich gniazda znajdujące się w ziemi i wyjadać bogate w białko larwy.

Posiada szereg przystosowań chroniących go przed użądleniami: gęste, sztywne pióra na głowie i szyi oraz wąskie nozdrza, które utrudniają owadom dostanie się do nosa. Ma także stosunkowo słabo zaznaczone łuki brwiowe, co nadaje mu łagodniejszy wygląd niż innym ptakom drapieżnym.

Jest gatunkiem skrytym i trudnym do obserwacji. Często przebywa na ziemi podczas żerowania, co bywa mylnie interpretowane jako oznaka choroby. Co ciekawe, jako jeden z nielicznych drapieżników może uzupełniać dietę owocami.

Zdjęcia: zasoby licencjonowane Canva Pro

Zespół Parków
Krajobrazowych
Województwa Wielkopolskiego

Jastrząb

Jastrząb to typowo leśny drapieżnik, doskonale przystosowany do polowania wśród drzew. Ma stosunkowo krótkie, zaokrąglone skrzydła i długi ogon, które umożliwiają mu błyskawiczne manewry między pniami i gałęziami. Potrafi gwałtownie skręcać i przyspieszać, ścigając ofiarę tuż nad ziemią.

Poluje głównie na ptaki oraz na średniej wielkości ssaki, np. wiewiórki. Samica jest wyraźnie większa od samca, co pozwala parze wykorzystywać różne źródła pokarmu i ograniczać konkurencję między sobą.

Dorośle osobniki mają charakterystyczne, intensywnie pomarańczowe lub czerwone oczy oraz wyraźną jasną "brew". Gniazda budują wysoko na drzewach, często w trudno dostępnych miejscach. Są bardzo przywiązane do swojego terytorium i potrafią bronić go z dużą determinacją.

Krogulec

Krogulec jest mniejszym krewnym jastrzębia i specjalistą od polowania na drobne ptaki. Często pojawia się w pobliżu ogrodów i karmników, gdzie wykorzystuje skupiska ptaków jako źródło pokarmu.

Charakteryzuje się wyraźnym dymorfizmem płciowym – oznacza to, że samica jest niemal dwukrotnie większa od samca. Co więcej samce mają zazwyczaj szaroniebieski grzbiet i rdzawą pierś z poprzecznym prążkowaniem, samice są z kolei bardziej brązowe i pozbawione rudego koloru na piersi.

Podobnie jak jastrząb, krogulec posiada krótkie skrzydła i długi ogon, które umożliwiają szybkie manewrowanie wśród drzew i zabudowań. Atakuje z zaskoczenia, wykorzystując osłonę terenu. Gdy upatrzy ofiarę jest niezwykle zawzięty i szybki. Potrafi upolować ptaka znacznie większego niż on sam.

Zespół Parków
Krajobrazowych
Województwa Wielkopolskiego

Bielik

Bielik to największy ptak drapieżny gniazdujący w Polsce. Rozpiętość jego skrzydeł przekracza 2 metry. Jest związany głównie z dużymi zbiornikami wodnymi, gdzie poluje na ryby oraz ptaki wodne.

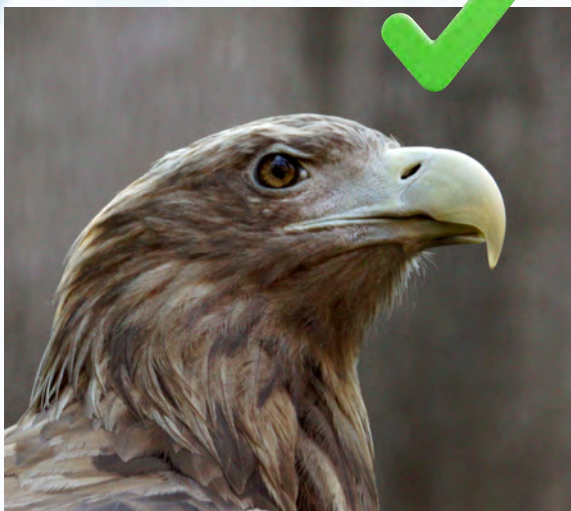
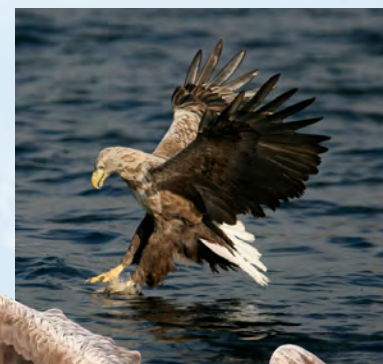
Buduje jedne z największych gniazd w świecie ptaków. Umieszczone wysoko na starych drzewach konstrukcje są co roku rozbudowywane i po wielu latach mogą ważyć nawet kilka ton. Jedno gniazdo może być używane przez tę samą parę przez kilkadziesiąt lat.

Młodziociane osobniki są jednolicie brązowe; charakterystyczny biały ogon i jasna głowa pojawiają się dopiero po kilku latach. Bielik to symbol skutecznej ochrony przyrody w Polsce, ponieważ dzięki objęciu gniazd strefami ochronnymi, jego liczebność bardzo wzrosła w ostatnich latach.

Uwaga: w wielu filmach i książkach pojawia się bielik amerykański, który różni się wyglądem od naszego bielika. Korzystając ze zdjęć z Internetu zwróć uwagę, czy przedstawiają właściwy gatunek.

Zespół Parków
Krajobrazowych
Województwa Wielkopolskiego

polski bielik

bielik amerykański

Rybołów

Rybołów to wyspecjalizowany łowca, którego dieta niemal w całości składa się z ryb słodkowodnych. Wypatruje zdobycy z powietrza, po czym nurkuje, chwytając ją silnymi szponami.

Ma unikalne przystosowania: odwracalny zewnętrzny palec (dzięki czemu może chwytać zdobycz dwoma palcami z przodu i dwoma z tyłu) oraz szorstkie podeszwy stóp zapobiegające wyślizgnięciu się ryby. Po schwytaniu ustawia zdobycz wzdłuż osi ciała, aby zmniejszyć opór powietrza podczas lotu.

W Polsce jest gatunkiem rzadkim i objętym ścisłą ochroną. Często buduje gniazda na specjalnych platformach montowanych przez ornitologów, co pomaga zwiększać jego populację.

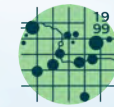

Pustułka

Pustułka jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych sokołów dzięki charakterystycznemu zawisowi w powietrzu. Utrzymuje się w jednym miejscu, szybko poruszając skrzydłami i wachlując ogonem, wypatrując gryzoni.

Ma zdolność widzenia w zakresie ultrafioletu, co pozwala jej dostrzegać ślady pozostawione przez norniki. Dzięki temu może precyzyjnie określić miejsca ich aktywności.

Coraz częściej gniazduje w miastach – na budynkach, wieżach kościołów czy balkonach. Nie buduje własnych gniazd, wykorzystuje zagłębienia w murach lub opuszczone gniazda innych ptaków.

Zespół Parków
Krajobrazowych
Województwa Wielkopolskiego

Drzemlik

Drzemlik to najmniejszy sokół spotykany w Polsce. Jest szybki i niezwykle zwinny, a jego lot jest dynamiczny i niski nad ziemią. Poluje głównie na małe ptaki, które ściga w powietrzu. W przeciwieństwie do większych sokołów rzadko wykonuje bardzo wysokie loty nurkowe – preferuje szybkie pościgi tuż nad terenem. W Polsce najczęściej obserwowany jest podczas przelotów i zimą. W okresie lęgowym zamieszkuje północną Europę i tundrę.

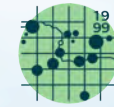

Kobuz

Kobuz to wyspecjalizowany łowca w powietrzu. Chwyta małe ptaki oraz duże owady, takie jak ważki i chrząszcze.

Jest smukły i ma długie, sierpowate skrzydła, które zapewniają mu dużą prędkość i zwrotność. Dorosłe osobniki mają charakterystyczne rdzawoczerwone „spodnie”. Głowa kobuza jest ciemnobrązowa z białą plamą na karku i charakterystyczną "wąsikowatą" plamą na policzkach. W locie ptak wydaje dźwięczne "kju kju kju".

Zamieszkuje głównie lasy. Nie buduje własnych gniazd – wykorzystuje stare gniazda wron lub srok. Jest gatunkiem wędrownym, zimującym w Afryce.

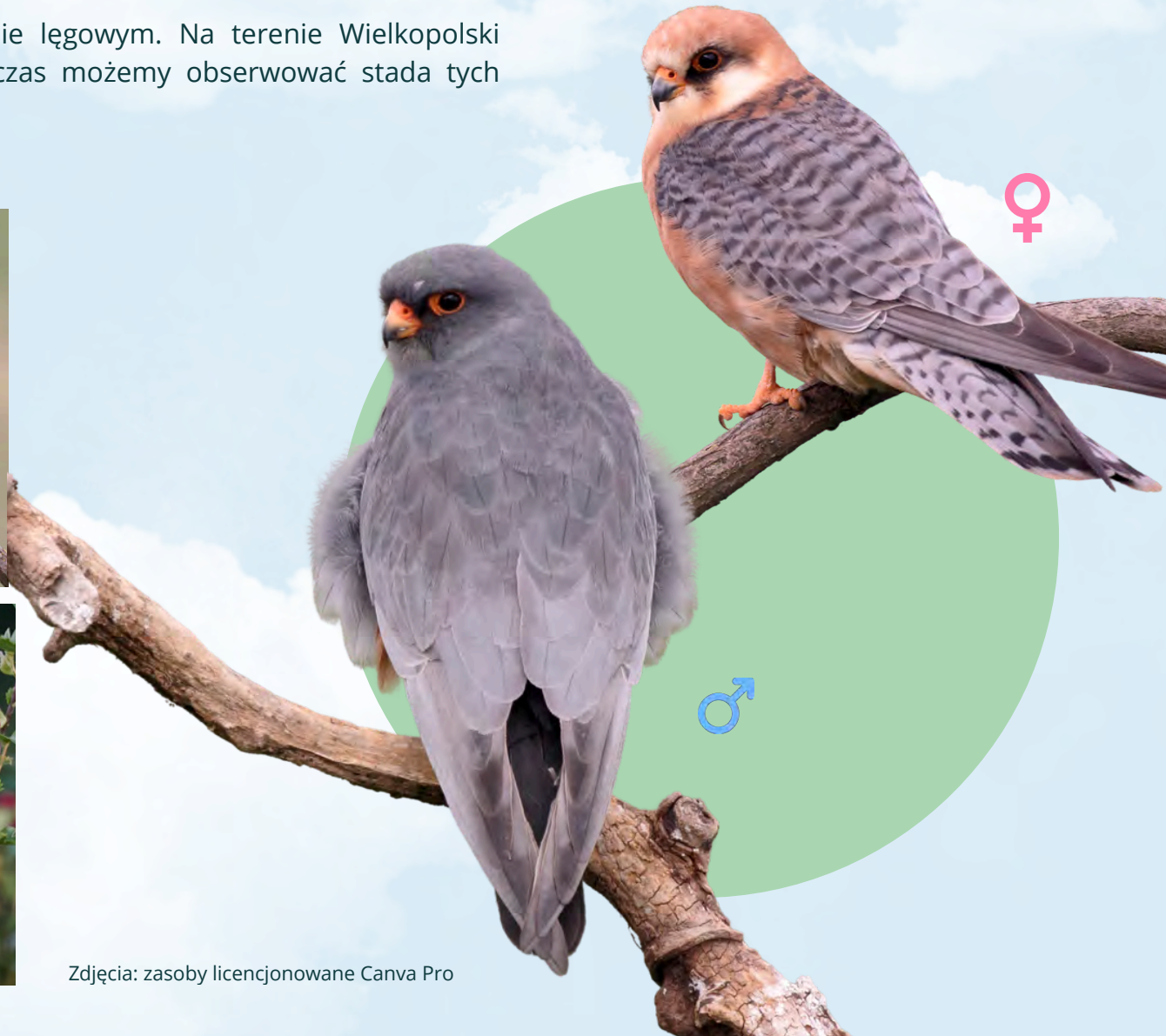
Zespół Parków
Krajobrazowych
Województwa Wielkopolskiego

Kobczyk

Kobczyk jest niewielkim sokołem o wyraźnym zróżnicowaniu płci. Samiec ma ciemne upierzenie, samica jest jaśniejsza, z prążkowanym wierzchem. Żywi się głównie dużymi owadami oraz drobnymi kręgowcami. Często poluje stadnie i może tworzyć kolonie lęgowe, wykorzystując gniazda wron.

W Polsce jest gatunkiem rzadkim i nieregularnie lęgowym. Na terenie Wielkopolski pojawia się w trakcie jesiennych migracji. Wówczas możemy obserwować stada tych ptaków przesiadujące na polach.

Sokół wędrowny

Sokół wędrowny jest najszybszym zwierzęciem świata. W locie nurkowym, podczas ataku na ofiarę, osiąga prędkość przekraczającą 350 km/h. Poluje głównie na inne ptaki, chwytając je w powietrzu.

W drugiej połowie XX wieku populacja niemal wyginęła z powodu stosowania pestycydu DDT. Substancja ta powodowała wykształcanie zbyt cienkich skorupki jaj, które pękały podczas wysiadywania. Dzięki zakazowi stosowania DDT oraz programom reintrodukcji, polegającym na wypuszczaniu sokołów z hodowli) gatunek powrócił do Polski.

Obecnie coraz częściej gniazduje w miastach - na wysokich budynkach i kominach, które przypominają mu naturalne skalne urwiska. W wielu miejscach prowadzone są transmisje internetowe z gniazd, umożliwiające obserwację lęgów.

Błotniak łąkowy

Błotniak łąkowy to smukły drapieżnik otwartych przestrzeni. Lata nisko nad łąkami i polami, kołysząc się charakterystycznie na boki. Gniazduje bezpośrednio na ziemi, na polach uprawnych, co czyni jego lęgi szczególnie narażonymi podczas prac rolnych. Dlatego w wielu miejscach, m.in. na terenie Parku Krajobrazowego im. gen. Dezyderego Chłapowskiego, prowadzi się działania ochronne polegające na zabezpieczaniu gniazd. Samiec jest popielatoszary, samica brązowa – różnice w ubarwieniu są bardzo wyraźne. Co ciekawe, błotniaki to jedne z nielicznych dziennych ptaków drapieżnych, które podobnie jak sowy w czasie polowania posługują się słuchem. Z tego powodu posiadają talerzowate ułożone pióra wokół dzioba charakterystyczne dla sów (tzw. szlarę)

Błotniak stawowy

Błotniak stawowy związany jest z terenami podmokłymi i trzcinowiskami. Gniazduje w gęstej roślinności nad wodą. Poluje na drobne ssaki, ptaki i płazy, przelatując nisko nad trzcinami. Samiec ma kontrastowe, jasnoszare skrzydła z czarnymi końcówkami, samica jest jednolicie brązowa z charakterystyczną jasną plamą na głowie. Jest najczęściej spotykanym błotniakiem w Polsce.

Kania ruda

Kania ruda to jeden z najbardziej charakterystycznych ptaków drapieżnych Europy. Najłatwiej rozpoznać ją po głęboko wciętym ogonie, który jest doskonale widoczny nawet z dużej odległości. Jest znakomitą szybowniczką – potrafi przez długi czas krążyć wysoko na niebie, niemal bez machania skrzydłami, wykorzystując prądy wznoszące.

Jest gatunkiem szczególnym także z innego powodu – to endemit Europy, co oznacza, że naturalnie występuje tylko na tym kontynencie i nigdzie indziej na świecie.

Ciekawostką jest sposób budowania gniazd. Kanie chętnie wykorzystują różne materiały znalezione w okolicy i często ozdabiają swoje gniazda fragmentami szmat, papierów, folii czy sznurków. Pod drzewem, na którym znajduje się gniazdo, można czasem znaleźć liczne śmieci, które spadły z konstrukcji – bywa to wskazówką pomagającą odnaleźć miejsce lęgu tych ptaków.

Orlik krzykliwy

Orlik krzykliwy to średniej wielkości orzeł związany z mozaiką lasów i łąk. Poluje na drobne ssaki, płazy i gady, które często łapie chodząc po ziemi.

Jest gatunkiem dalekodystansowo wędrownym – zimę spędza w Afryce. W okresie lęgowym buduje gniazda wysoko w koronach drzew. W Wielkopolsce spotykany niezwykle rzadko.

Ciekawostką jest zjawisko tzw. kainizmu – starsze pisklę często dominuje nad młodszym, co sprawia, że zwykle przeżywa tylko jedno młode.

Włochatka

Włochatka to niewielka sowa leśna o dużych, żółtych oczach. Jest aktywna głównie nocą i poluje na drobne gryzonie. Jej nazwa nawiązuje do charakterystycznych piór na nogach przypominających sierść lub włosy. Gniazduje w dziuplach wykutych przez dzięcioły. Jej obecność często zdradza charakterystyczny, powtarzalny gwizd samca w okresie godowym. Zamieszkuje głównie stare lasy oddalone od osad ludzkich.

Uszatka

Uszatka zwyczajna posiada charakterystyczne pęczki piór na głowie, które przypominają uszy, choć w rzeczywistości nie pełnią funkcji słuchowej, a jedynie informują o jej aktualnym humorze.

Poluje głównie nocą na otwartych terenach. W ciągu dnia ukrywa się w gęstych drzewach, gdzie jej prążkowane upierzenie zapewnia doskonały kamuflaż.

Zimą tworzy wspólne noclegowiska, w których może przebywać kilkanaście lub kilkadziesiąt osobników.

Sóweczka

Sóweczka to najmniejsza sowa Europy. Mimo niewielkich rozmiarów jest sprawnym drapieżnikiem i posiada ogromną pasję łowiecką.

W przeciwieństwie do większości sów poluje także w dzień. Atakuje małe ptaki i gryzonie, często robiąc zapasy pokarmu w dziuplach.

Jej sylwetka jest krępa, z krótkim ogonem i wyraźnymi „plamkami” z tyłu głowy, które przypominają oczy i mogą zmylić potencjalnych napastników.

Płomykówka

Płomykówka zwyczajna wyróżnia się sercowatą szlarą, czyli talerzowato ułożonymi piórami wokół dzioba, które działają jak antena skupiająca dźwięki. Jej słuch jest niezwykle precyzyjny – potrafi lokalizować ofiarę wyłącznie na podstawie dźwięku.

Lata niemal bezszelestnie dzięki specjalnej budowie piór tłumiącej szum powietrza. Związana jest z terenami rolniczymi i zabudowaniami – często gniazduje w stodołach i na strychach.

Jest ważnym sprzymierzeńcem człowieka w ograniczaniu populacji gryzoni.

Zespół Parków
Krajobrazowych
Województwa Wielkopolskiego

